

6
D i s s e r t a t i o

De

Satisfactione Christi
Vicaria,

quam

Ex Speciali Sac. Reg. Majt. Gratia

Cons. Summe Ven. Fac. Theol. Gryph.

publicae censurae offert

M. A n d r e a s B r a t t

Mathes. et Phys. Professor Reg. et Ord.

Respondente

Christoph. Ziemssen

S. Theol. Stud. Gryphiswald.

in Aud. Maj. d. XXIX. Sept. MDCCCX.

Gryphiswaldiae,

Litteris J. H. Eckhardt, Reg. Acad. Typogr.

TMd014

Bl. 100 r. 10
Salvatoris Christi

1511
In diebus illis

Et factum est in diebus illis
quod cum esset in templo

in diebus illis
et factum est in diebus illis

Christus in templo
et factum est in diebus illis

et factum est in diebus illis
et factum est in diebus illis

et factum est in diebus illis
et factum est in diebus illis

et factum est in diebus illis
et factum est in diebus illis

§. I.

Tam antiquiori, quam recentiori praecipue aevo non defuere, qui doctrinam Ecclesiae de Satisfactione Christi vicaria partim rationibus philosophicis infringere, partim argumentorum biblicorum, quibus superstrui solet, vim imminuere adniterentur*). Interim ab altera parte Theologi nostris diebus magis in id, ut doctrinam hanc ratiociniis a

*) Ut Socinus, Schmalzius, Osterodus, Volkelius, Crellius; Et Taylor, Scripture doctrine of Atonement, Sykes v. Ursprung d. Opfer — Toellner, d. thätige Gehorsam Christi — Eberhard, Apologie des Socrates — Steinbart, Glückseligkeitslehre — Bahrdt, Apologie d. Vernunft — Loeffler, üb. d. kirchl. Genugthuungslehre — Cannabich, Kritik alter und neuer Lehren d. Christl. Kirche — Eckermann, Handb. d. Glaubenslehre.

priori fulcirent *), quam ut argumenta Sacrae Scripturae in pleno suo vigore sisterent, al- laborarunt. Maximopere igitur optandum est, ut argumenta haec pro theoria Satisfactionis novo accuratoque examini subjici- antur. Nos autem, Specimen Academicum edituri, quaestionem maximi momenti, ar- duam et difficillimae indaginis, circa quam Viri non minus eruditi, quam cordati veri- tatis scrutatores, in oppositas sententias abeunt, tractare vereremur, nisi animus de veritate religionis sollicitus in ea po- tissimum et quasi sua sponte ferretur capita, quae maximis premuntur difficultatibus, et in quibus velut cardinibus reliqua vertun- tur. — Propugnatores laudatae theoriae eo plerumque sibi offecerunt, quod quibusdam

*) Vide *Kant*, die Religion innerhalb der Grenzen der bloßen Vernunft, Königsberg 1793. p. 93. — *Krug*, der Widerstreit der Vernunft mit sich selbst in der Versöhnungslehre — *Kroll*, Entwurf der Versöhnungslehre — *Tieftrunk*, Censur des Prote- stant. Lehrbegriffs, Th. 2. p. 213 seq. — *Ammon*, Summa Theol. Christ. — *J. E. Ch. Schmidt*, Lehr- buch der christlichen Dogmatik, p. 229 seq.

locis S. S. plus justo, aliis autem, magis fundamentalibus, justo minus ponderis tribuerint. Quod ut evitemus vitium, simulque viam nobis ad aequam horum locorum aestimationem aperiamus, locos ipsos in quatuor distribuimus Classes principales. — Ad primam quidem ea referimus S. S. effata, quae generatim de salute per Christum parta, et de liberatione nostra a peccatis eorumque poenis agunt. Secundae ea, quibus dicitur Christus pro nobis mortuus esse, et pretio dato nos redemisse. Tertiae, in quibus mors Christi sacrificio, et quidem expiatorio, Ipseque pontifici maximo comparatur. Quartae denique, quibus Christus agendo et patiendo vices hominum egisse dicitur.

§. II.

Dicta, quae primae classi adnumeramus, probant quidem nos per Christum e pernicie eripi, gratiaeque et beneficiorum Summi Numinis participes fieri. Attamen si mente a partium studio aliena examinantur, neque expressis verbis satisfactionem indigitare, ne-

que, nexu antecedentium et consequentium id exigente, eandem praesupponere videntur. Male igitur sibi caussa^{que}, quam defendendam suscipiunt, ei consulunt Theologi, ac adversariorum cavillationibus tantum locum relinquunt, qui dogma hoc iis dictis, saltem singillatim sumtis, stabilire conantur. — Non negamus satisfactioni, si modo ipsa prius aliunde demonstrata sit, sententias his locis expressas facile adplicari posse. Absque praevia demonstratione autem ad meram deprimitur hypothesin, quae, quantumvis probabilis, fidei salvificae objectum esse nequit. Cumque nostrum sit originem dogmatis exquirere, et fundamenta ipsius biblica examinare, id ipsum, quod finis est disquisitionis, praesupponere non licet; et hoc quidem eo minus, quum heic de mysterio agatur, de quo rationi a priori nihil constat, et de facto per historica potissimum argumenta et testimonia cognoscendo. — In dictis autem interpretandis eum tutissimam tenere credimus viam, qui sensum recipit, qualem vocum frequentior significatus, sermonis nexus et dicta parallela, minime impedit et sine ambagibus

offerunt, quemque homines illius temporis, quorum gratia literis tradita sunt, secundum suas ideas religiosas et cogitandi modum, iisdem probabiliter tribuerunt; simulque inter ea effata distinguit, quibus scriptor sacer ex proposito veritatem novam, seu dogma, explicat, et ea, quibus aliud agendo, et quasi in transitu, obiter illud attingit. Providentia divina neutiquam veritates ad salutem necessarias a grammaticis subtilitatibus et ambiguis impeditisque phrasibus, arte multa et incerta prius explicandis, pendere voluit. Haud dubitare licet, quin e. gr. Paulus ad Corinthios eo consilio literas dederit, ut Corinthii indocti eas intelligerent, non ut eruditi post multa demum secula, artificiosis et vagis hypothesebus in auxilium vocatis, mentem ipsius eruerent.

§. III.

Si juxta hanc regulam Scripturam Sacram legimus, dicta Matth. XVIII, 11, Joh. III, 16, Act. III, 15, Act. IV, 12, Hebr. II, 10, Matth. I, 12, 1 Joh. III, 5, 8, 1 Pet. I, 18, Tit. II, 14, Gal. I, 4, Act. XX, 28,

Ephes. V, 25 — 27, Luc. IV, 18, Luc. XXIV, 47, Act. V, 31, Act. X, 45, 2 Cor. V, 19, Rom. V, 10, 1 Joh. II, 2, 1 Joh. IV, 10, Rom. III, 20 — 24, Gal. II, 16, Philipp. III, 9, et his similia ex argumentorum pro Satisfactione Christi vicaria numero excludi debere credimus. Christum enim esse *auctorem*, seu principem (ἀρχηγόν) *vitae*, (ζωῆς) Act. III, 15, et *salutis* (σωτηρίας) Hebr. II, 10; Comparuisse *ad servandum quemlibet, qui perditus esset* (σῶσαι τὸ ἀπολωλός), Matth. XVIII, 11; *Tanto Deum amore complexum esse genus humanum, ut filium suum unicum huic daret, quem quisquis vera fiducia amplecteretur, eum minime periturum, sed aeternam felicitatem consecuturum*, Joh. III, 16; *Neque ullam aliam salutis aeternae viam, nec alii cuiquam sub sole hanc personam impositam esse, ut per eum humano generi felicitas sempiterna procuraretur*, Act. IV, 12, Sacrae Literae ubique testantur, et Christiani cujusvis Confessionis agnoscunt. Modum vero, quo auctor nostrae salutis exstiterit, quemque dicta allata non indicant, si quaerimus, illi profecto, qui in Christo eximum tantum Doctorem venerantur, propriis ipsius verbis respondebunt: *Per me via*

ad cognoscendam veritatem et consequendam salutem patet, nec, nisi mea ope, patrem adire cuiquam licet. Joh. XIV, 6; Qui me loquentem admittit, et ei, qui me misit, fidem habet, is aeternam felicitatem sperare potest certissime, nec sententiam judicis damnatoriam experietur, sed ab (animi) pernicie ad veram (ejusdem) vitam transiit, Joh. V, 24, Confr. Cap. VIII, 5.

§. IV.

Quum vero Matth. I, 21, ex nomine Jesu, eundem *populum suum a peccatis liberaturum* (σωσει) ominatur; 1 Joh. III. 5. Christus *nostrae vitiositatis causa homo factus* *), et v. 8. *Filius Dei humanam naturam sumsisse asseritur, ut mali daemones consilia verteret et acta* **), h. e. quemadmodum ex tota epistolae hujus serie patet, ut inveteratam pravitatem, quae opus daemones, primi peccatoris, habebatur, removeret, seu homines ab habitu et servitute peccati liberaret, vitaeque innocentiam et sincerum virtutis studium in terra restitueret; 1 Pet. I, 18, *Vos, non vili illo auri argente pre-*

*) Εφανερώθη ἵνα τὰς ἀμαρτίας ἡμῶν ἀῖρη.

***) Ἴνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

tio a pristinae vitae traditique per majores moris levitate liberatos *); Tit. II, 14, Christum pro nobis mortem occubuisse, eum in finem, ut ab omni animi pravitate nos liberaret, sibi que rem publicam quandam conderet perfectissimam, cujus cives, virtutum studiosos, praecipuo amore posset complecti **); Gal. I, 4, Scelerum nostrorum causa mortem oppetiisse, ut nos, ex consilio Dei, patris nostri, hujus aetatis miseriis ac vitiis eriperet ***); Act. XX, 28, Coetum sacrum suo sibi sanguine redemisse ****); Ephes. V, 25, Christum rem publicam suam eo usque amare, ut pro illa mortem ipse obierit: Ex his aliisque satis patet, partem saltim ope-

*) Οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαράδοτος.

**) Ἴνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρῶς ἑαυτῷ λαὸν περιέσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

***) Ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τῆ ἐνεσῶτος αἰῶνος πονηρῆ, κατὰ τὸ θέλημα τῆ Θεῆ καὶ πατρὸς ἡμῶν.

****) Ἡ ἐκκλησία τῆ Θεῆ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τῆ ἰδίου αἵματος.

ris, quod Christus nostrae salutis causa suscepit, et vitae suae dispendio adimpleverit, in eo constituisse, ut ipsam vitiositatem, hanc scaturiginem et radicem peccatorum, h. e. ipsum reatum, e medio tolleret. Etenim universi Auctor, qui in mundo physico causarum et effectuum necessarium nexum non solvit, neque in mundo morali consequentias, quas cum actionibus hominum conjunxit ipsius sapientia, h. e. poenas, adimit, nisi prius vitio, illarum causa, remoto. Hoc vero Christus doctrina sublimi, qua immensum Dei ipsiusque erga genus humanum amorem, vitii damna et miseriam, virtutisque cum felicitate nexum intimum, praedicabat; suo ipsius perfectissimo exemplo; ope, quam seriis, sed infirmis, mortalium in virtute sectanda conatibus divinitus pollicitus est, et praemio, quod proposuit, ingenti: beatitudine sine fine duratura, effecit. Huic autem negotio ne idea quidem satisfactionis Deo praestitae congruere videtur. Nam reatu sublato quis poterit esse poenae aut satisfactioni locus? Tantummodo pro delictis commissis vel in posterum committendis Redemptor

poenas luere et obedientia sua supplere potuit. Hoc per se constat; ideoque ii, qui Socinum sequuntur ducem, totum redemptionis opus hacce reatus remotione comprehensum volunt; et contra acerrimi satisfactionis defensores, ne adversariis quidquam dent, eandem ab hoc opere fere excludunt, vel saltem minoris momenti habent; non considerantes hanc vitiositatis abolitionem ut finem et naturam christianismi a Jesu et Apostolis urgeri, adeo ut *Deus nos in Christo ante mundi constitutionem elegisse, ut essemus sancti et immaculati coram ipso per charitatem*, Ephes. I, 4 praediceatur. Quare Doederleinius recte monet, sine hac delictorum extirpatione totam redemptionem imperfectam et irritam esse *).

§. V.

Aliis locis, e. gr. Luc. IV, 18, Christum *venisse ad exhilarandos salutari doctrina miseros, sanandos animo fractos, et nunciandam captivis libertatem* (ἀφῆσιν); Luc. XXIV, 47, *emendationem animorum et immunitatem a delictis* (μετανοίας

*) Instit. Theol. Christ. P. II, Cap. II, Sect. I, Loc. II.

καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν) *per totum terrarum orbem* annunciare jussisse; Act. V, 31, *Ipsūm ut principem summum et servatorem a Deo coelo receptum, ut hinc Israëli, cum delictorum omnium ablatione, et ingens animorum emendatio contingeret *)*, docemur tantum immunitatem a peccatis, seu horum remissionem, cum mutatione animi in melius conjunctam esse, Christoque ut hanc efficiendi, sic et illam tribuendi potestatem concessam; an autem etiam praevia delictorum expiatio, poena data, requiratur, heic non constat.

Magis quidem dogmati nostro favere videntur effata Pauli: *Deum nos sibi per Christum reconciliasse **)*, 2 Cor. V, 18, 19. *Nos, dum adhuc hostes essemus, Deo reconciliatos esse per*

*) Τῷτον ὁ Θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτήρα ὑψωσεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ, δόναι μετανοίαν τῷ Ἰσραηλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

***) Ταῦ γὰρ πάντα ἐκ τοῦ Θεοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ. ὡς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν Χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

*per mortem filii ejus **), Rom. V, 10; *Christum reconciliasse omnia in se ipsum, sanguine suo pacificans universum mundum ***), Coloss. I, 20, Confr. Ephes. II, 16. Etiamsi enim in Deo immutabili, qui nunquam non fuit pater mortalium benignus, affectus mutationem admittere non possumus, homines tamen, obruti delictis, facientes carnis voluntatem, natura filii irae, h. e. poena digni, et hostes Dei erant, Ephes. II, 1, 3, Coloss. 1, 21. Ideoque quamdiu in hoc statu permanerent, Deo placere ejusque beneficiis beari non potuerunt. Quod ex hac misera conditione emergimus, certe Christo acceptum referimus. Is nos idoneos reddidit, quibus Deus propitius sit, et *peccata non imputet*, (qua non - imputatione Apostolus reconciliationem a parte Numinis definit);

*) Εχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ Θεῷ διὰ τῆς θανάτου τῆς υἱοῦ αὐτοῦ.

**) Καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν εἰρηνηποιήσας διὰ τῆς αἱμάτων τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

qui pacem cum Deo *), Rom. V, 1, et liberum
accessum ad Ipsum per Christi mortem habeamus **),
1 Pet. III, 18. Num autem inde colligere
licet Redemptorem non modo docendo et
agendo delicta mortalium sustulisse, et ipsis
Dei favorem conciliasse, sed etiam vices no-
stras coram Deo ita explevisse, ut quae a
nobis patienda et agenda essent, ipse passus
sit et egerit ***)? Anne potius hoc beneficium
cum illa, de qua mox egimus, liberatione e
peccati vi et habitu coincidit? Anne impius,
se convertens a malis suis viis, vivet? Ezech. XVIII.
Anne per missionem Christi, ipsiusque mortem,
homines, quantum Numini cordi sit perditis
eorum rebus succurrere, persvasi, hostilem
animum et servilem metum deponentes, et

*) Εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ τῆς κυρίας
ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

**) Ὅτι καὶ Χριστὸς ἀπαξ περὶ ἀμαρτιῶν ἔπαθε,
δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων, ἵνα ἡμᾶς προσαγάγη
τῷ Θεῷ.

***) Ita e. gr. Benzelius, Rep. Theol. p. 159, Schu-
bert, v. d. Erlöser der Menschen, Th. III. Cap., 1,
§. 243. seq., plurimique alii.

fiducia se suaque omnia Deo committentes, Ipsum habent placatum? — Qui in hucusque allatis locis *satisfactionis* inveniri putant argumenta, supponunt quidem Deum, poena non soluta, peccata remittere, homines in gratiam recipere salvosque facere, *non posse vel nolle*. Quae Deus non possit, mortali non convenit dijudicare. Et ex hoc capite neque Ecclesiae Patres *), neque moderatiores sequiorum temporum hujus doctrinae defenso-

*) Poterat, etsi nunquam advenisset Christus, solummodo loqui Deus et culpam solvere. Sed considerandum est, quid hominibus expediat, neque in omnibus aestimare, quid Deus possit. Poterat etiam ab initio salvator advenire; aut cum advenisset, non tradi Pilato. *Athanasius* Serm. III. contra Arianos. — Sunt stulti, qui dicunt: non poterat aliter sapientia Dei homines liberare, nisi susciperet hominem et nasceretur ex foemina, et a peccatoribus omnia ea pateretur. *Augustinus* Lib. de agone Christi Cap. XI. — Mediator Dei et hominum, cum posset nobis etiam non moriendo concurrere, subvenire tamen moriendo hominibus voluit. *Gregor. Magn.* Moral. Lib. XX. Cap. 26. — Possibile fuit Deo etiam sine incarnatione nos salvare, sola voluntate sua. *Gregor. Nazianz.* Ep. ad Trident.

res *), argumenta depromserunt. Quid Deus nolit, quae ejus sint consilia, quis novit, nisi Spiritus Dei, et cui ille voluerit revelare? 1 Cor. II. 10.

§. VI.

Quid vero? Si Rom. III, 20 — 24, per obedientiam legi praestitam nemo delictorum veniam a Deo consequi, sed per justitiam Deo placentem, propter fiduciam Jesu Christo nixam, omnibus, qui hunc amplectuntur, decretam ac tribuendam**); Gal.

*) Ita Grotius, omnium orthodoxorum recentioris aevi in hac re coryphaeus, in Defensione fidei catholicae de Satisfactione Christi, in Oper. Tom. III. p. 316 seq.: Causa finalis cur Deus Christo poenam imponeret, fuit, quod tot et tanta peccata sine insigni exemplo transmittere Deus noluerit; Et omnis peccati impunitas per se hoc habeat, quod efficiat ut peccata minoris aestimentur. — Quia vero inter omnes Dei proprietates antistat amor humani generis, ideo parcere voluit; parcendum autem cum esset, aut aliquod exemplum aut nullum adversus tot et tanta peccata statuendo, sapientissime eam viam elegit, qua plures simul ipsius proprietates manifestarentur, nimirum et clementia et severitas, sive peccati odium, legisque servandae cura. — Relaxavit Deus legem, seu poenae comminationem, sed non sine compensatione aliqua, ipsam poenam in alterum transferendo.

***) Ἐξ ἔργων νόμος ἐδικαιώθησεται πᾶσα σὰρξ

II, 16, *Neminem servandis Mosaicae legis ritibus, sed sola fide in Jesu Christo reponenda favorem divinum consequi posse* *); Phillpp. III, 9, *Nullam propriae virtutis et obedientiae legi praestitae habere se rationem, sed unam illam justitiam sequi, qua Deo propter fiduciam in Christo collocatam probeatur* **), — Apostolus profitetur; num inde, cum Theologis nonnullis, certiora pro morte Christi vicaria argumenta desumere licet? Negamus; nam fidem in Christo positam nil nisi plenam de Dei benignitate per Christum manifestata animi persvasionem, eique conjunctum religionis christianae studium, esse, a multis jam observatum est; Quare miramur quod ex hac fide et fiducia doctrinam de sa-

ἐνώπιον αὐτοῦ. Νῦν γὰρ χάρις νόμος δικαιοσύνη Θεοῦ πεφανέρωται. Δικαιοσύνη γὰρ Θεοῦ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τὸς πιστεύοντας, ἧ γὰρ ἐστὶ διασολή.

*) Οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, εἰ μὴ διὰ πίστεως Ἰησοῦ Χριστοῦ.

***) Καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐκ νόμου ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ Θεοῦ, δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει.

tisfactione vicaria demonstrare tentent, qui in vera vocabulorum vi atque virtute aestimanda et ponderanda sese diu exercuerunt. Damus quidem, notione fidei justificantis in systemate Theologorum ideam de morte Christi vicaria, et imputatione meriti ipsius *) comprehendi; ast, qui rationem quomodo ideae theologicae construi et componi debeant pervestigare studet, et a simplicioribus ad compositiora progrediendo delectatur, simpliciozem certe rei significationem anteponet, nisi graviora rei momenta contrarium jubeant. Sed in locis supra citatis nihil obstat quo minus, praeceuntibus Paulo et Luthero **), fidei salvificae nomine ani-

*) Quantumvis consveta sit formula: *fidelibus imputari meritum Christi*; haec tamen a conceptu satisfactionis, prius stabiliendo, unice vim adipisci potest. Nam Sacrae Literae ipsius mentionem non faciunt; Et eandem in capite IV. Ep. ad Rom., a Cel. Moshemio in Theol. Dogm. Vol. II. p. 280. allegato, frustra quaerimus.

***) Praefat. Ep. ad Rom. et Form. Concord. p. 701, *fides est divinum opus in nobis, quod nos immutat, ex Deo regenerat, veterem adamum mortificat, et ex nobis plane alios homines, in corde, animo et omnibus viribus nostris, facit, etc.*

mum intelligamus Christum ipsum referentem, pium ac probum, qui intimo erga auctorem salutis aeternae, morte violenta oppressum, amore accensus ad characterem ejus agendo, patiendo, quin? moriendo exprimendum nos stimulat atque impellit; Confr. Philipp. III, 8, 10, ubi haec fides, quae tot Christianismi nascentis testes accendit, et supra humanam sortem et virtutem evexit, describitur. Qui hunc animum habet, *a Deo natus, non potest peccare*, I. Joh. III, 9, est igitur justus, h. e. habet δικαιοσύνην Θεῷ, quae justitiae imperfectae speciei, quam legis observatio confert, opponitur*). Qui cum hic

*) Non heic locus est quaestionem gravem, saepe ventilatam, at, ut nobis videtur, haud difficilem, de justificatione *per solam fidem, sine operibus*, multis attingere. Iustificamur gratis, *δικαιήμενοι δωρεάν τῇ αὐτῷ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ*; Nostri conatus imperfecti certe nihil apud Deum merentur. Omnia ipsius beneficia sunt gratuita. Absque nova autem Christo virtutisque consecrata mente non fit justificatio. Nam, ut verba sunt Apol. Aug. Conf., *δικαιεῖν est justum facere*. Is igitur, qui justificatur, *trahitur a peccato ad justitiam, id est, et a reatu*

animus, absque illa persvasione de morte J. Ch. vicaria, in nobis agere et ad meliorem frugem nos reducere queat, pro doctrina illa, qua laici ad animi depravationem facile abutuntur, argumenta non temere cumulare, sed potius religiose seligere, et quantum fieri potest, popularia a subtilioribus secernere, atque illa, quae in omnium usum maxime veniant, iis, quae pauciores perspecta habeant, anteponere, veri Theologi esse iudicamus.

§. VII.

Quod si vero subtiliora non obhorreas, et vestigia saepius laudatae doctrinae in sacra Scriptura accuratius inquiras, inprimis occurrant Tibi loci, qui curam J. Ch. vicariam uno

seu noxa ad innocentiam, et a vitio ad sanitatem. Haec mentis mutatio, a fide indivulsa, gratia divina nobis confertur; eandemque ἀπολυτρώσει Christi debemus. Opera igitur non supponit Justificatio; at supponit fontem et originem eorum, e qua quin promanent impossibile est, seu ut Form. Conc. p. 692. habet: sola fides est, quae apprehendit benedictionem sine operibus, et tamen nunquam est sola.

verbo quasi complecti videntur. | Ejusmodi sunt 1. Joh. I, 16, Luc. XXII, 20, Rom. VIII. 32, ubi *Christus pro nobis* (ὑπερ ἡμῶν); 1. Timoth. II, 6, *pro omnibus* (ὑπὲρ πάντων); 1 Petr. III, 18, Rom. V. 6, 8, *pro injustis* (ὑπὲρ ἀδικῶν, ὑπὲρ ασεβῶν); Marc. X, 45, *multorum vice* (ἀντὶ πολλῶν) et *nostrae causa*; Math. XXVI, 28, (περὶ πολλῶν), et 2 Corinth. VII, 9, (δι ὑμᾶς) aut *propter delicta nostra*; Gal. I, 4, (ὑπὲρ ἁμαρτιῶν ἡμῶν), morti cruentae addictus traditur. His vocabulis, praesertim illo ἀντὶ, mortem Christi vicariam latere contendunt, qui sacrae Scripturae locos oculo Theologia Scholastica armato perlustrant. Concedimus vocem ἀντὶ analogon hebr. נִתַּן et το ὑπὲρ saepe numero *loco seu vice alterius* esse explicandam, e. gr. Math. V, 28, Luc. XI, 21, 2 Cor. V. 20. Sed multa adsunt dicta, ubi eadem voces idem significant ac *propter*, seu *alicujus rei causa*, ut Math. V, 44, 2. Cor. V, 15, Hebr. VI, 20. — Quin et Paulus dicit se pati ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας Col. I. 24; et tribulari ὑπερ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας, 2 Cor. I. 6; Et fidelibus datum esse pro

Christo pati *), Philip. I, 29. Mens igitur sobria atque sincera in dictis, ubi vocabula ista de Christo usurpantur, dubia haerebit, utra explicatio praeferenda sit, donec forte verba *λύτρον* (pretium), *ἀντίλυτρον* (redemptionis pretium) Marc. X, 5, et 1 Tim. II, 6, *λυτρεῖν* (redimere) Tit. II, 14, *λύτρωσις* Hebr. IX, 12, *ἀπολύτρωσις* (redemptio) Coloss. I, 14, nova addere rei monumenta videantur. Equidem non dubito *λυτρον* et *ἀντίλυτρον* significare pretium pro captivis solutum, et Marc. X, 5, ac 1 Timoth. II. 6 animam, a Christo pro mortalium delictis datum pretium vocari, quo homines quasi e captivitate redimeret; pro cuius ideae illustratione ad 1 Petr. I, 18, 19 provocare licet, ubi *non auro atque argento sed potius pretiosissimo Christi, velut agni innocentissimi et sanctissimi, sanguine redemptos nos esse* Apostolus testatur; Sed aequae certum est alata vocabula, neglecta etymologia, saepe de liberatione quacumque, etiam ubi de pre-

*) Ὅπως ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔστι μόνον τὸ εἰς αὐτόν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν.

tio dato sermo esse nequit, in N. T. adhiberi, e. gr. Luc. XXI, 28, ἐγγίξει ἡ ἀπολύτρωσις ἡμῶν, seu finis mundi; Rom. VIII, 23, ἀπολύτρωσις τῆς σαρκὸς ἡμῶν; et Act. VII, 35, ubi Deus dicitur misisse Mosen ἀρχοντα καὶ λυτρωτήν. Sed et si proprio sensu sumuntur dicta vocabula, ne verbo tamen memoratur, cui pretium illud eximium a Christo solutum sit, utrum Deo, supremo aeternae salutis auctori, an diabolo, cujus consilia et acta ut everteret, filium Dei humanam sumsisse naturam, Paulus et Johannes praedicant, Hebr. II, 14, 1 Joh. III, 8; quare singuli primorum saeculorum Patres inter hanc utramque opinionem dubii haerebant *).

*) Origo theoriae nostrae vulgo a Tertulliano repeti solet, utpote qui primus in reparatae salutis cum morte Christi nexu exponendo vocabulo *satisfacere* usus est. Sed verbum hoc non eo, qui posthac invaluit, sensu adhibuit. Est nempe ipsi *satisfacere* idem ac *placare*, ut ex plurimis ipsius scriptorum locis, e. gr. *de Patientia*, ubi Christum Malcho vulnerato satisfecisse dicit, monstrari potest. Et primi Christiani verbis S. S., relatione necessaria ad objectum haud anxie quaesita, acquiescentes, imprimis conceptibus a sacrificiis et hostiis petitis, tam Judaeis, quam gentilibus, fa-

§. VIII.

Quod si vero ab Anselmo conditam et post-
hac ab Augustanae confessionis Sociis adopta-

miliaribus, inhaesisse videntur. Postquam autem in naturam redemptionis penitus examinandam ferebantur animi, plurimi Ecclesiae Patres, ad exemplum Irenaei et Origenis, verbo *ἀντιλυτρῶ* et 1 Pet. I., 18, 19 ac 1 Joh. III, 8. nixi, Christum animam suam diabolo redemptionis pretium dedisse contenderunt. Statuebant nimirum genus humanum a diabolo, cui sponte se tradiderit, captivum juste teneri, adeoque ne Deum ipsum diabolo hominem jure negare potuisse. Deus igitur qui mortales e tam funesta captivitate, non vi, sed justitia, liberare voluit, *aut*, quemadmodum putabant Origenes, Basilius, Ambrosius, Gregorius Magnus, cet., quasi coactus fuit, concedere daemoni, quod posceret redemptionis pretium, modo homines manumitteret; vide Ambrosii Opp. Lib. IX, Ep. 77; *aut*, ut disertis verbis loquitur Gregorius Nyssenus Lib. Catechet. C. 26, *pia fraude Deus est usus*; et Christus humanam naturam adsumsit, *ut sub infirmitate nostrae humilitatis divinam majestatem occultaret, et sic diabolus concupiscentia occaecatus, ut piscis vorax in illam escam irrueret, et eo hamo captus aculeo divinitatis transfigeretur.* Hunc ergo pater omnipotens, hamo cepit, et quos tenebat mortales, jure is perdidit, quia eum, in quo jus non habuit, morte appetere immortalem praesumpsit; Gregor. Nazianz. Homil. — Quamtuvis absurda sint haec fig-

tam atque in formula concordiae uberius explicatam theoriam satisfactionis Christi vica-

menta, non tantum (adeo imbecillis humana ratio), Augustinum, Hilarium, Leonem, cet. strenuos habuerunt defensores, sed et per mille circiter annos a toto fere orthodoxo coetu recepta sunt, adeo ut ipse Bernhardus eadem uberius explicaverit et exornaverit. — Tandem fine saeculi undecimi Anselmus docuit *Christum Deo, si justitiam suam salvam vellet, satisfacere debuisse, neque ullo alio modo fieri potuisse, ut Deus cum hominibus in gratiam rediret, sed plane opus fuisse Θεωδρωπω, Deo non minori, qui pro peccatis hominum solveret.* Hanc doctrinam fusius dein corroboravit Thomas Aquinas, demonstrans, contra auctoritatem Augustini, non pretium diabolo, sed Deo, solvendum fuisse, et passionem Christi non solum sufficientem, sed etiam superabundantem fuisse satisfactionem pro peccatis humani generis. Contra necessitatem Satisfactionis deinde disputavit Joh. Duns Scotus, et ejus asseclae satisfactionem secundum acceptationem gratuitam, quam, si Numini placuisset, et purus homo praestare potuisset, defensitarunt. Lutherus has suo aevo aestuantes lites non diremit; et in Confess. August. || Art. IV. de justificatione, simpliciter pronuntiatur: *peccata remitti propter Christum, quia sua morte pro nostris peccatis satisfecerit.* Auctores Formulae Concordiae, Art. III. p. 696, confitentur *totam totius personae Christi Obedientiam, quam ille Patri usque ad ignominiosissimam crucis mortem, nostra*

riae perpendimus, videntur huic quidem Loci illi S. S., in quibus Christus Sacrificio expiatorio comparatur, aut ipsi munus Pontificis maximi tribuitur, magis, quam omnia superioribus allata argumenta, favere. Persvasum erat Judaeis per sacrificia iram Numinis placari, et poenas, quas peccata eorum promeruerant, in victimam transferri. Confr. Lev. X, 17. Hanc eos vere fovisse opinionem, et non, ut recentiores nonnulli Theologi contenderunt, hostias tantum ut symbola, quibus delictorum culpa ipsis sub imagine contuenda praeberetur*), respexisse, ex scriptis Rabbinicis satis intelligitur; Quemadmodum etiam tam ex Jes. XLIII, 3, ubi Deus dicitur *dedisse Egyptum Ethiopiam et Seba piaculum loco Israël*, quam ex duobus memorabilibus locis apud *Josephum*, quos heic

caussa, praestitit, nobis ad justitiam imputari; — Et eam esse perfectissimam pro humano genere satisfactionem et expiationem: qua aeternae et immutabili justitiae divinae satis est factum. — Vide Ziegleri Historiam Dogmatis de Redemptione, in Comment. Theol. edit. a Velthusen etc. Vol. V.

*) Vide *Süskind* in *Flatts Magaz. f. Christl. Dogm.* 3, 6. p. 211. — *Mori Diss. theol. et philol.* Vol. 2. p 73. seq.

adferre juvabit, videre licet ideas, quales nos cum satisfactione conjungimus, Iudaeis non insolitas fuisse. — *Lib. de Maccabaeis cap. VI*, Eleazarus ultimum subiens supplicium, Deum sic alloquitur: *Nosti, o Deus, me legis tuae causa tormentis vitam finire. Quare genti tuae propitius esto, meo, pro illis, supplicio contentus, ut sit meus sanguis expiatio pro iisdem, et meam vitam loco ipsorum accipito *)*. Et *ibid. Cap. XVII*, idem Eleazarus et mulier, cui septem filii, honorem consecuti esse dicuntur, *morte sua patriam purificasse, ut qui redemptio pro delictis gentis suae exstiterint. Quorum piorum sanguine, et piaculo mortis eorum, divina providentia Israëlem ante adflictum servavit **)*.

*) Σὺ οἶσθα, Θεέ, ὅτι βασιάνοις ἀποθνήσκω διὰ τὸν νόμον. Τοιγαρῆν ἰλεως γενῆ τῷ ἔθνει σε, ἀρεσθεῖς τῇ ἡμετέρῃ ὑπὲρ αὐτῶν δίκη, καθάρσιον αὐτῶν ποιῆσαι τὸ ἐμὸν αἷμα, καὶ ἀντίψυχων αὐτῶν λάβε τὴν ἐμὴν ψυχὴν.

***) Τὴν πατρίδα καθαρῖσθῆναι, ὥσπερ ἀντίψυχον γεγονότας τῆς τῆ ἔθνους ἀμαρτίας. Καὶ διὰ τῆ αἵματος τῶν εὐσεβῶν ἐκείνων καὶ τῆ ἰλαστήριε τῆ θανάτε αὐτῶν ἡ θεία πρόνοια τὸν Ἰσραὴλ προκακωθέντα διέσωσε.

§. IX.

Re ita concepta Loci S. S. ut Joh. I. 29, ubi Johannes Baptista Jesum *agnum divinum praedicat culpam et scelera mortalium omnia auferentem*; 1 Joh. I, 7, ubi Jesus Chr. *morte sua cruenta omnem a nobis delictorum culpam abstulisse* *), nec non Apoc. I, 5 *suo sanguine delicta nostra luisse* **); 1 Pet. II, 24, ubi *scelera nostra corpore suo in crucem quasi pertulisse et sustinuisse* asseritur ***) , unde Gal. III. 13, *divis devotus* (κατάρα) ****), et 2 Cor. V, 21, *scelerum victima* (ἀμαρτία) *****); quid? Ephes. V, 2, *victima nidoris suavissimi, qua Deo se nostra vice obtule-*

*) Το αίμα ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ ὕδατος αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀμαρτίας.

***) Δέσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ.

****) Ἀμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκε ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον.

*****) Ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα.

*****) Τὸν μὴ γνόντα ἀμαρτίαν, ὑπὲρ ἡμῶν ἀμαρτίαν ἐποίησε.

rit *); adeoque Rom. III, 25, *propitiatorium* (ἱλαστήριον), i. e. res intermedia, nominatur, qua Deus hominibus se placatum propitiumque ostendit **), theoriae satisfactionis lucem insigniorem affundunt.

Imprimis auctor Epistolae ad Hebraeos in enucleanda hac doctrina copiose et luculenter versatur, et heic quidem dicta observari merentur, ubi tanquam summus Sacerdos maxima fide rem divinam fecisse, suoque populo delictorum veniam impetrasse ***) , Hebr. II, 17; in coelos evectus, ut et nos fidenti animo ad sospitatoris solium accuramus ****), Cap. IV, 14-16 — qui gratias Deo

*) Παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ Θεῷ, εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.

**) Ὅν προέθετο ὁ Θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτῷ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτῆς διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἀμαρτημάτων.

***) Πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν Θεόν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἀμαρτίας τῶ λαῶ.

****) Διεληλυθότα τῆς ἐρανῆς. Προσερχόμεθα ἔν μετα παρρησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος,

egerit, obedientiam didicerit, victimas pro delictis obtulerit, et a Deo ipso aeternus sacerdos constitutus *) omnibus, qui ipsi pareant aeternam comparaverit felicitatem; sanctus, sincerus, purus, a sceleratis longe alienissimus **), Cap, VI, 20, et VII, 26, 27; bonorum futurorum conditor, qui majus quoddam et perfectius tabernaculum, nec humana manu factum, aut terrena materia exstructum ***), ingressus, non alienum, sed suum ipsius sanguinem offerens, conciliata nobis in perpetuum delictorum venia (αἰωνίαν λύτρωσιν ἐυράμενος), in adytum illud sanctissimum penetraverit, Cap. IX, 11 - 14; et ita semel tantum sacrificando, ut mundaret conscientiam nostram a delictis ****), v, 14, et

ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὐρώμεν εἰς εὐκαμερον βοήθειαν.

*) Κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

***) Ὁσιος, ἀκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἀμαρτωλῶν.

****) Οὐ ταύτης τῆς κτίσεως.

*****) Καθαρίζει τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων.

serviamus Deo vivo; ut aboleret peccatum *), v. 26, hoc uno sacrificio, quoscunque redemerit, in aeternum beatissimos reddidisse **), Cap. X, 14 etc. proluxa oratione ostenditur.

§. X.

Objiciet autem forsā quispiam, Iudaicam sacrificia sibi repraesentandi rationem Christiano minus dignam esse, et purioribus notionibus, quas hic sibi, abrogato ritu Judaeo, de missionis Christi fine fingere debeat, repugnare ***). Huic responderemus, sensum imperfectionis et contractae culpaе, studiumque Divinitatem offensam placandi, humano generi adeo esse commune, ut inter omnes omnium temporum et locorum, et sub quovis sole viventes populos, inveniantur, qui sibi, conscii quam parum ipsorum actio-

*) *Εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας.*

**) *Μιᾶ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τὰς ἀγιαζομένους.*

***) Vide *F. I. Schwarz, Diss. nexus doctr. de sacrificio Christi et Levitico. Lips. 1778. — Bahrdt, Apol. d. Vernunft, p. 239 seq.*

nes et conatus Numini probentur, ad sacrificia aliasque pias caeremonias confugerint, indeque solatium et animi solliciti tranquillitatem sibi quaesiverint; quin ipse Christianus, quamquam Deum ut patrem optimum venerari didicerit, infinitam tamen si Dei sanctitatem et justitiam secum reputet, seu inferiori seu magis provecto intelligentiae gradu constitutus, non poterit non, inopiam tenuitatemque suam sentire, omnique spe ea, quae Numini debeat, solvendi excidere, nisi ratione quadam provisum esse, ut voluntas Dei perfecte impleatur, et ipse benevolentiae divinae, vel absque seu merito, particeps fiat, praesumere liceat. Interim tamen fatendum est, per hanc theoriam sacrificiorum Judaicam, ejusque ad doctrinam de merito Christi adplicationem, dogma de satisfactione vicaria nondum nisi adumbrationem quandam mortis Christi meritoriae κατ' ἀνθρώπων esse, ex qua sola dogmatis illius valor universim et objectiva significatio minime colligi potest. Cum sacrificia antiqua non Dei sed hominum causa instituta sint, ideoque non nisi desideria humana expleant, Jesus Chri-

stus etiam, ut hostia se Deo offerens, non re vera ipsi satisfacisse, sed tantummodo ab hominibus ut piaculum considerari posse, ex supra allatis constat. Quare et Theologi recentiores, ut *Doederleinius*, *Morus* etc., theoriam piacularem ab hac doctrina de satisfactione sejungunt. Nos hoc respectu potius *Cel. Ständlin* in *Progr. de mortis Jesu consilio et gravitate*, *Gött. 1794*, et in *Tractatu über den Zweck u. d. Wirkung des Todes Jesu*, in *Bibl. Theol. Götting. P. I.* assentiremur, ubi mortem J. Christi habet pro *symbolica Dei demonstratione, malum non posse esse impune.*

Quod vero muneris sacerdotalis in Epistola ad Hebraeos obviam delineationem attinet, non singulis verbis inhaerendum, sed scopum Apostoli primarium investigandum et figendum opinamur, quippe quem totius epistolae nexus clarissime monstrat, non alium fuisse, quam ut praecellentia Instituti et Instauratoris Novi foederis, prae omnibus, quae in Antiquo sancta et augusta reputata fuerint, oculis subjiceretur. Quisne videt, quantum emineat aeternus ille immortalium Legislator, depravatae naturae humanae re-

novator, et deperditae imaginis divinae resti-
 tutor, prae illo fragili parum proficientium,
 et externam solummodo munditiem confe-
 rentium, legum constitutore; et Foedus
 illud, quo arctissimis tenerrimisque amoris
 intimi vinculis cum Deo jungimur, quo
 omnes cerimoniae et servilia officia uno quasi
 actu inutilia redduntur, quid? quo coeli
 aeternae beatitudini ita recluduntur, ut prae-
 ter illos alio templo non opus habeamus —
 prae veteri foedere, quo homines filiali ocu-
 los fiducia ad Deum tollere non licuit, sed
 timore anxii continuis hostiis vix salutem
 terrestrem consequi potuerunt, vix spem et
 vota ultra vitae hujus miserae et brevis limi-
 tes extendere ausi sunt. Si allatis locis aliisve
 insignem N. T. splendorem et officium J. Christi
 sacerdotale adumbratum deprehendimus, non
 singulas quidem actiones huic Auctori salu-
 tis nostrae immortalis tributas literaliter sen-
 su recipiendas arbitramur; at *comparationi* cum
 summo Iudaeorum *Pontifice*, qui pro populi
 delictis intercederet, *ideam* tamen *vicarii*, qui
 orando et sacrificando populum Deo recon-
 ciliaverit, eorumque *vices* quodammodo egerit,

jam inesse suffragamur. Haec autem idea, utrum proprie intelligenda, aut potius allegorice interpretanda sit, per se non patet; quare veram apostolorum sententiam ex aliis adhuc locis colligere nostrum erit.

§. XI.

Heic Loci Rom. VIII, 3, 4, 33, 34; I Ioh. II, 1, 2; Rom. V. 17, 19, et 2 Cor. V, 14, pro doctrina de satisfactione Christi vicaria nobis videntur esse maximi momenti — Rom, VIII, 3, 4, affirmatur Deum *id quod per legem, propter infirmitatem naturae humanae, fieri non potuerit, eo effectum dedisse, quod filium suum humanam naturam assumere, et pro impiis immolare siverit* *). Designat igitur auctor immolationem Christi quasi a Deo ipso eo consilio decretam, ut homines ad Christum se convertentes jure et lege

*) Τὸ ἀδύνατον τῆ νόμου, ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ Θεὸς τὸν ἑαυτῆ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας, κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκί ἵνα τὸ δικαίωμα τῆ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν.

a delictorum poenis immunes reddere possit*). Haec idea liberationis a poenis peccatorum ab illa, cujus supra mentionem fecimus, exemptione e servitute peccati haud aliena quidem est; Liberatio tamen a servitute peccati cogitari potest, etiamsi poenae praeteritorum delictorum non tollerentur. Sic quoque victimae hominum gratia oblatae esse possent, nec tamen inde sequeretur, decretum quoddam existere, vi cujus Deus praevericationum humanarum poenas jure et lege a filio suo in carne manifestato exigeret. Ex hoc igitur loco consilii cujusdam, humanae rationi inaccessi, quo Deus pro delictis ceterorum hominum hunc unum ut poena afficeret, necessarium duxerit, ideam nobis formare possumus**). Si

*) Efter synden blifvit straffad i hans mandom, så får lagen fulleligen hvad hon kräfver af oss. *Svenska Prof - Öfversättn.*

***) Magna quidem exegetarum cohors, ab Hug. Grotio usque ad Stolzium, verba: *κατέκρινεν αμαρτιάν* non nisi de peccatorum extirpatione et sublatione in gente humana interpretatur. Sed nullum in sacra scriptura exstare locum, ubi verbo *κατέκρινεν* non inhaereat poenae notio, 2 Pet.

huic loco effatum Johannis 1 Ep. II, 1, 2, *) jungimus, secundum quod Christus *vices peccatorum apud Patrem sustinet* (παράκλητος), et simul *placamen* (ἰλασμός) *pro peccatis nostris* vocatur, jam luculentius negotium Christi, harmoniam inter Deum et homines restituendi, et, sive hoc monitu, sive verbis, sive actio-

II, 6, non excepto, jam observat *Koppius* in *Ann. ad Nov. Test. Vol. IV. p. 157.* Potius si verum hujus vocis significatum cum toto verborum contextu confers, hanc Apostoli sententiam erues: Id quod Lex efficere non potuit, Deus praestitit per filium suum. Propositum erat, per legem minitendo et puniendo tollere peccata. Sed obstitit imbecillis humana natura pravis cupiditatibus obruta. Necesse igitur erat ut filius Dei ipse assumeret humanam carnem, et sustinendo poenas, quas lex minabatur, justitiam a naturae ipsius sociis amissam recuperaret, et illustri exemplo suo corrigeret mortalium animos et mores. — Circa locum hunc difficilem videantur: *Knös Anmerk. öfver Epist. til de Romare p. 308 seq.*, et *Nitzsch Progr. de discrimine Legislationis et Institutionis divinae ex Ep. Pauli cognoscendo, Viteb. 1802, p. 25.*

*) Ἐάν τις ἀμάρτη, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον. Καὶ αὐτὸς ἰλασμός ἐστι περὶ τῶν ἀμαρτιῶν ἡμῶν.

nibus fiat, Divinitati pro hominibus peccantibus satisfaciendi; ideoque saltem delinquentium causam agendi, patet *). Adhuc clarius autem vera Apostoli sententia ex Rom. VIII, 33, 34, Rom V, 17-19, et 2 Cor. V, 14, in oculos cadit. Primo loco: *Christus, qui mortuus est et resurrexit, ut qui vices hominum apud Deum obeat, depingitur **)*. Rom. V, 18; discrete dicitur: *obedientiam Christi aequae nobis in absolutionem et felicitatem apud Deum cedere, ac ea quae deliquerit primus Adamus omnibus in damnationem et perniciem cesserint ***)*. In aprico est,

*) Vide Mori Diss. T. 1, p. 298 seq. — Knapp, Diss. de paraclete p. 14 seq. — Ammon, Entwurf e. wissensch. prakt. Theol. p. 217.

**) Τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεῶ; Θεὸς ὁ δικαίων. Τίς ὁ κατακριτῶν; Χριστός ὁ ἀποθανῶν, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθεὶς, ὅς καὶ ἔστιν ἐν δεξιᾷ τῷ Θεῷ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν. Confr. Joh. XVI, 26, Hebr. VII, 25. Cap. IX, 24.

***) Ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα, ἔτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς. Ὡσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τῷ ἑνὸς

quemadmodum Judaei Adamum pro capite repraesentativo generis humani, in peccata prolabantis, habere soliti erant, ita Paulo heic Christum tamquam omnium eorum vicarium, qui in ipso suam ponerent spem, cum ipso ejusdem animi et propositi ut essent coniterentur, spectatum esse. Quare et effectum Apostoli: 2 Cor. V, 14, *Si unus pro omnibus mortuus est, omnes mortui sunt censendi* *), proprio sensu defendere auderemus, etiamsi contextus ipse allegoricam interpretationem postulet. Qui enim Christum velut patrem familias, velut caput ecclesiae suae, sibi repraesensat, illi nec incongruum videbitur, omne bonum, quod singulis familiae membris eveniat, patri, nutritori et vicario ejusdem tribuere; quin ipsam mortem cruentam, ut poenam totius familiae nomine persolutam, respicere. — Hi alii que hujus generis loci, ex nostra sententia, argumenta

ἀνθρώποις ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί,
ἔτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τῷ ἐνὸς δίκαιοι κα-
τασταθήσονται οἱ πολλοί.

*) Κρίναντες τῆτο, ὅτι εἰ εἰς ὑπὲρ πάντων ἀπέ-
θανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.

sunt primaria, quibus doctrina de satisfactione Christi vicaria superstruenda esset. Omnia autem superius allata dicta, in ampliori quidem doctrinae hujus expositione, quatenus absque hac idea plene intelligi et explicari nequeant, in subsidium vocanda statuimus *).

*) A scopo nobis praefixo aberrare, et acta agere videremur, si omnia, quae ad exponendam hanc doctrinam, eamque defendendam, faciant, hic adferremus. L. B. ablegamus ad *Hug. Grotium* in Libro de Satisfactione (supra cit.) cum additamentis *Joach. Lange* 1730. — ad *Alph. Turretinum* in Disp. de satisfactione *J. Ch. Genev.* 1601 — *J. Fr. Stein*, in demonstratione, qua satisfactionis Jesu Christi necessitas argument. theologis et philos., adstruitur, *Tub.* 1755, 4. — *Jo. Gerhardum*, *Abr. Calovium*, *Quenstedtium*, *Scherzerum*, *Hollazium*, *Jaegerum*, et *Hebenstreitum*, in systematibus ipsorum Theol. — Ad *Jac. Sig. Baumgarten*, *Moshemium* et *Schubertum*, in scriptis horum polemicis. — Nec non *le Blanc* in *Erweis d. Genugthuung Christi*, mit *Rambachs* Vorrede, *Giesen* 1733. — *Joh. Dav. Michaëlis* in *Gedanken über die Lehre von der Sünde und Genugthuung*, Ed. 2. 1779. — *Seilerum* in *Solutione dubiorum*, quae doctrinae de satisfactione objici solent, Ed. 2. 1779, et über den *Versöhnungstod Christi*, 2 Th. Ed. 2. 1782. — *Storr* in *Tractatu vom Zweck des Todes Jesu*, in *Explic. Epist. ad Hebr.* *Tüb.* 1789. — *Döring*, in *doctrina Libr.*

§. XII.

Ut autem Lectoribus persuasum fiat hunc rem considerandi modum neque principiis

Sacr. de morte J. C. vicaria, Wittenb. 1802. — et C. Ch. Flatt in philos. exeget. Untersuchungen über die Lehre v. d. Versöhnung der Menschen mit Gott, Tom. II, 1797, 98. — Qui omnes acutissimis, cujusvis aetatis ingenio adspirantibus, e ratione et S. S. petitis argumentis Satisfactionis vicariae theoriam illustrarunt Quare etiam hanc eandem recentissimis Theologiae Compendiis, e. gr. in *Ammonis Summa Theol. Christ.* 1803, §. §. 110 — 118 — in *Schwarz Scia-graphia Dogm. Christ.* 1808 §. §. 150 — 153 — et *Augusti System der Christl. Dogmatik*, Lips. 1809, — in sensu strictiori a *Doederleinio*, *Moro*, *Henke* et *Eckermann* antea jam imminutam et in dubio relictam, — iterum receptam auctamque deprehendimus. — Quam parum autem orthodoxi illi recentioris aevi dogmatici argumenta biblica expenderint, ex recentissimo heic citato Augusti Systemate pag. 228 patet, ubi Matth. XXVI, 28, 1 Joh. I, 7, Hebr. I, 3, II, 2, 1 Pet. II, 24, Rom. V, 6, 7, Rom. III, 25, 1 Timoth. II, 6, Coloss. I, 14, ut argumenta palmaria pro morte Christi vicaria allegat, non habita ratione discriminis inter doctrinam de liberatione a peccatis, eorumque poenis, vel de reconciliatione hominum cum Deo, et illam de Satisfactione justitiae divinae, ut in quo discrimine totalis vertitur. Unde non mirum, quod Cel. *Eckermann* in uberiori Systematis Dogmatici expositione, cui titulus: *Handbuch für das system. Studium. der Glaubens-*

rationis, neque ideis nostris de sanctitate, justitia et bonitate divina, contrarium esse, haud abs re esse credimus sequentes observationes, doctrinae hujus cum Scriptura Sacra convenientiam, et quaestiuem quatenus Deo digna sit, concernentes, addere. — Vi sanctitatis et justitiae suae Deus perfectam legibus suis praestandam obedientiam exigit, ut voluntati suae plene satis fiat. Id quod a finita et imperfecta natura, certe ab hominibus fieri nequit; de his enim valet effatum Hiob XV, 14, 15 *quid est homo quod purus sit etc.*, et *Ecce sanctorum tuorum nemo sine macula; ne coeli quidem puri coram ipso.* Nihilominus pius et probus homo omnibus in id nititur viribus, ut Divinitati satisfaciat, neque prius conquiescit, quam Divinitatem conatus suos probare, et imper-

lehre, Altona 1802, Th. III. p. 574 — 636, omnia, quae huc in censum veniant, dicta biblica ita explicet, ut nullum invenias, quod doctrinam de morte J. Ch. vicaria in sensu proprio confirmet. Quae doctorum circa gravissima theologiae christianae capita fluctuatio hujus dissertationis auctorem excusabit, quod argumentorum biblicorum, in certum ordinem redactorum, summam Lectorum oculis subjecerit, quo facilius ipsi doctrinae fulcra examinent.

fectis suis progressibus contentam esse, persuasum habeat. Quo autem pacto, natura quaedam, inferiori perfectionis gradu constituta, inops et vitiis laborans, Sanctissimo et Perfectissimo placebit? Hoc eo tantum fieri potest, ut homo, vitiis quidem contaminatus, sed ad meliorem mentem rediens, sensu, studio et animo ea praestet, quae actionibus suis efficere nequit. Haec est *ea animi et voluntatis integritas* quam S. S. *fidem salvificam*, et quidem fidem in Christum vocat, quoniam Christus, ut filius unigenitus Dei, archetypon illud est, cui ut adsimilemur omni contentione niti, idque in nos transferre, seu, ut Pauli verbis utamur, persona ejus *indui* debemus, si beatitudinis nobis promissae participes fieri volumus. Christus, qui pro mortalibus passus et mortuus est, Emblema divinae Essentiae, iuuago potentiae et gloriae ipsius erat, et in ipso fiduciam suam ponere, est manifestatae in ipso et per ipsum gratiae Numinis fidere. Haec gratia divina posset forsitan, vel absque vicario Christi munere, causa remissionis peccatorum et aeternae salutis esse. — Verum quando Justitia aeterna quidquam eorum, quae immutabili

voluntate exigit, remittit, rationi *idea* opus est, qua haec remissionem, hanc legum infinitarum derogationem, captui suo accommodet, et sensibus quodammodo subjiciat. Quae vero hanc in rem aptior est *idea*, quam illa satisfactionis *mediatoris* inter Deum et homines, qui ab altera parte, vi naturae suae sanctae, infinitae et divinae, in coelos usque pertingat, Divinitatem ipsam in carne sistens, ab altera autem, ut homo patiendo et agendo commonstret, quid quemque hominem, si Numini acceptus, et de misericordia divina certus esse cupit, pati et agere oporteret *). Hic igitur Θεανθρωπος vices eorum implevit, et partibus eorum functus est, qui debilitatis et insufficientiae suarum virium sibi conscii, fortiori columine et praesidio, quo dejectus animus sustentari queat et confirmari, indigent. Deus ipse

*) Merebantur peccata nostra, ut poena exigeretur; quod vero poena in Christum collata fuerit, hoc ita ad Dei et Christi voluntatem referimus, ut in summa Christi aptitudine ad statuendum insigne exemplum, causam habuerit, quae tum in maxima ipsius nobiscum conjunctione, tum in incomparabili personae dignitate consistit. Grotius l. c. Cap. V. p. 317.

erat in Christo sibi que reconciliavit mundum; ipse consilium iniit, quo hominibus consumatissimum proponeretur sanctitatis et justitiae exemplum, quod secuti sibi appropriarent; in quo fiduciam collocarent; et si non factis quidem, mente tamen pura, cum ipso congruere allaborarent.

§. XIII.

Doctrinam autem hanc de Satisfactione inter Dogmata Theologiae sublimiora, ideoque inter articulos fundamentales secundarios, reponendam esse, putamus. Potest quidam bonus esse Christianus, etiamsi ad distinctam hujus doctrinae intelligentiam nondum adscenderit, nec quidquam in allatis, immo omnibus S. S. locis, nisi subobscurum quoddam satisfactionis Christi diliculum invenerit. In sublimiori vero et perfectiori Theologia, quae usui omnium consulens, doctiorum etiam hominum et mentem et animum implere, nihilque in eis vacui relinquere debet, insignem sibi haec doctrina locum vindicat; quum expiatio divinae justitiae non ut res mortaliū, sed ut negotium naturae sublimioris censendum sit, quae eatenus vices nostras

sustineat, quatenus Dei nomine, quae nobis desunt, explet, virtuti nostrae decoram, Numinique gratam, formam conciliat, doloribus nostris per suas aerumnas pretium, et nostrae morti suo exemplo decus addit. — Ex his sequitur Christum non in omnibus, sed tantum in eis rebus, ut vicarium colendum esse, quas ipsi efficere non possumus; quae vero in gloriam divini Numinis fieri deberent, si recti, veri et honesti reverentia in orbe terrarum regnaret, si superbia propriis subnixis meritis reprimeretur, et homines, debiti sui, cui delendo impares sunt, immensitatem videntes, ad verecundiam et pudorem commoverentur. Hic est quoque verus hujus doctrinae usus *), cujus plenior in aliud tempus differimus explanationem.

*) De hodierno usu hujus doctrinae practico, vide *Schlegel* in *Henke N. Magaz.* H. 2. p. 118 seq. — *Danovii* *Habitus doctr. de satisf. ad discipl. morum* 1775. — *Eggers* *Ueber den moral. Werth vom Zweck Jesu* 1794, — et *Reinhard* *Vorles. über die Dogmatik* 1801. p. 412.

...dignitate, praestantibus istis nomine, quae nobis
desunt, explet, virtuti nostrae decorum. In
minime gratia, formam conciliat, doloris
... per suas veritatem praestant, et
... mortis sine ex scripto deus addit.
Ex his sequitur Christianum non in omnibus
sed tantum in eis rebus, ut
colendum esse, quae ipsi esse non possu-
mus, quae vero in gloria divini Numini
sibi habent, si recte, veri et honesti reve-
rentia in ope terrarum regatur, si super-
bia propriis, submissis, modestis
et humiles, debiti tunc, qui debent
sunt, manifesteque videntes, ad virtutem
et pudorem commoverentur. Hic est pro-
prie humanae doctrinae pars, cuius pie-
tatem in aliis, scriptis differunt explicat.

De hominum hunc doctrinae practico, vnde Schlegel
... Magus H. ... in 18 ...
Huius libri de serie ad discipul. m. 1775.
Egeri Liber de moral. Verit. von Zweck
Joh. 1775. — et hinc de Verit. inter die Logica
... p. ...

In hunc - 3

Inches

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

7

8

Centimetres

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue

Cyan

Green

Yellow

Red

Magenta

White

3/Color

Black

sertatio

De

tionone Christi
icaria,

quam

li Sac. Reg. Majt. Gratia

Ven. Fac. Theol. Gryph.

icae censurae offert

reas Bratt

Phys. Professor Reg. et Ord.

Respondente

toph. Ziemssen

eol. Stud. Gryphiswald.

d. XXIX. Sept. MDCCCX.

Gryphiswaldiae,
Eckhardt, Reg. Acad. Typogr.

Handwritten signature